

KAŽI APDIE LIETUVOS GYVENTOJŲ IŽGŪDŽIUS ATSKLEIDĖ SUAUGUSIŲJŲ IŽGŪDŽIŲ TYRIMO (PIAAC) DUOMENYS?

pranešimą parengė Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtos centras

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtos organizacija (EBPO) nuo 2011 m. atlieka suaugusiųjų ižgŪdžiŲ tyrimą (angl. *Programme for the International Assessment of Adult Competencies, PIAAC*), kurio antrajame etape, 2014-2015 m., dalyvavo ir Lietuva. PIAAC yra laikomas išsamiausiu kada nors vykdytu suaugusiųjų gebėjimų tyrimu, padedančiu susidaryti vaizdą apie suaugusiųjų gebėjimus trijose ižgŪdžiŲ srityse: skaitymo ižgŪdžiŲ (raštingumo), matematinio raštingumo ir problemų sprendimo technologijų pagalba. Vykdam tyrimą, šie ižgŪdžiai apibūdinti remiantis 500 taškų vertinimo skale, padalyta į lygius. Iš viso tyrime dalyvavo daugiau nei 216 tūkst. 16 metų ir vyresnių suaugusiųjų, Lietuvoje vykdam tyrimą apklausti 5 tūkst. suaugusiųjų. Pažymėtina, kad ši organizacija, dėl narystės kurioje Lietuva derasi, dažnai vadinama „labiausiai išsivysčiusių valstybių klubu“. Dalyvavimas šio „klubo“ tyrimuose ir galimybė pasilyginti su jo narėmis laikytinas neabejotinai Lietuvos įvertinimu.

Tyrimo rezultatai paskelbti 2016 m. birželio 28 d. Švietimo ir mokslo ministerijoje (ŠMM). Renginyje dalyvavo EBPO ekspertas Thomas Weko, taip pat Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinio direktorato Profesinio mokymo, pameistrystės ir suaugusiųjų švietimo skyriaus vadovė Dana Carmen Bachmann.

Tyrimo metu surinkti duomenys detalai atskleidžia suaugusiųjų turimas kompetencijas, svarbias demografiniu, darbo rinkos, švietimo ir socialinės politikos aspektais. Kadangi PIAAC vykdytas 33 šalyse, tyrimas leidžia pasilyginti Lietuvos situaciją tarptautiniu mastu. EBPO, skelbdamas devynių antrojo PIAAC etapo šalių rezultatus akcentavo, kad:

- lyginant su kitomis EBPO šalimis, Lietuvoje suaugusiesiems būdingas vidutinis raštingumo ir aukštesnis už vidutinį matematinio raštingumo lygis;
- Lietuva yra viena iš dviejų tyrime dalyvavusių valstybių, kur vyrų ir moterų skaitymo ir matematiniai ižgŪdžiai yra panašaus lygio;
- jaunimas Lietuvoje pasižymi aukštesniais skaitymo ižgŪdžiais nei kitų tyrime dalyvavusių šalių vidurkis.

Tyrimas taip pat atskleidė, kad Lietuva yra viena iš dviejų tyrime dalyvavusių šalių, kuriose vyrai ir moterys pasižymi panašiais raštingumo ir skaičiavimo gebėjimų lygiais bei kad ižgŪdžiŲ lygio skirtumai, susiję su amžiumi, lytimi, kilme, išsilavinimu ir tėvų išsilavinimu, yra ne tokie dideli kaip daugelyje kitų šalių. Mažiausiai išplėtoti ižgŪdžiŲ sritis yra problemų sprendimas technologijų pagalba. Suaugusiųjų, neturinčių jokios darbo kompiuteriu patirties arba elementarių darbo kompiuteriu ižgŪdžiŲ, o taip pat suaugusiųjų, pademonstravusių žemiausią ižgŪdžiŲ lygį sprendžiant problemas technologijų pagalba, dalis Lietuvoje viršija visų tyrime dalyvavusių šalių vidurkį ir yra tarp didžiausių procentinių dalių, panašiai kaip Turkijoje, Čilėje bei Graikijoje. Kita problemine sritimi galima įvardinti tai, kad suaugusieji Lietuvoje mažiau nei kitų šalių darbuotojai panaudoja savo ižgŪdžius darbe ir tvirtina, kad jų raštingumo ižgŪdžiai viršija jų darbo reikalavimus.

Pirmosios PIAAC duomenų interpretacijos

ŠMM vykusiame renginyje, Lietuvos PIAAC rezultatus pristatęs Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtos centro atstovas Gintautas Bužinskas akcentavo, kad nors matematinio raštingumo ir skaitymo ižgŪdžiŲ vidurkis yra labai panašus arba kiek aukštesnis už EBPO tyrime dalyvavusių šalių vidurkį, Lietuvoje pakankamai didelė dalis gyventojų (apie 57 proc.) nepasiekia 3 ižgŪdžiŲ lygio (iš 5). Kita vertus, Lietuvos jaunų asmenų (iki 29 m.) skaitymo ir ypač matematiniai ižgŪdžiai yra aukštesni nei daugumos EBPO narių, pvz. 20-24 m. amžiaus asmenų matematinis ižgŪdžiŲ vidurkis 500 taškų skaleje siekia 282 taškus, EBPO vidurkis – 271 taškas. Lietuva šioje amžiaus grupėje nesiskiria nuo Japonijos, Norvegijos, Vokietijos. Lietuvos 16-19 metų jaunimo matematiniai ižgŪdžiai reikšmingai aukštesni už Australijos, Estijos, Danijos, Norvegijos, Vokietijos, Švedijos, JAV bendraamžių atitinkamus ižgŪdžius ir priylgsta tokių valstybių lygiui kaip Suomija, Japonija ar Pietų Korėja.

Geresni skaitymo ir matematiniai įgūdžiai, lyginant su kitų šalių gyventojais, taip pat būdingi vyresniems nei 55 m. asmenims. Susirūpinimą kelti turėtų tai, kad panašiai kaip ir kitose šalyse, tik labai nedidelė dalis suaugusiųjų pasiekia 3, aukščiausią, problemų sprendimo technologijų pagalba lygį ir Lietuvoje ši dalis (3 proc.) yra bene mažiausia. Kita labai ryški tendencija yra tai, kad įgūdžių lygis priklauso nuo gyvenamosios vietovės, pavyzdžiui, Vilniaus gyventojų skaitymo įgūdžių vidurkis 500 taškų skalėje siekia 289 taškus, matematinio raštingumo – 292 taškus, o problemų sprendimo technologijų pagalba įgūdžių vidurkis – 285 taškai. Miestų, kuriuose gyvena nuo 3 tūkst. iki 90 tūkst. asmenų, gyventojų skaitymo įgūdžių vidurkis – 262 taškai, matematinio raštingumo – 260 taškų, o problemų sprendimo technologijų pagalba įgūdžių vidurkis – 251 taškas, mažų miestelių ir kaimų gyventojų įgūdžių vidurkiai yra dar mažesni – atitinkamai 255, 252 ir 244 taškai. Tyrimas taip pat patvirtino, kad aukštesnio lygio įgūdžius turi užimti gyventojai, dirbantys pilnu etatu.

Renginyje dalyvavęs EBPO ekspertas Thomas Weko pasidalino savo pastebėjimais dėl Lietuvos padėties visų tyrimo dalyvavusių šalių kontekste. Jo teigimu, aukštesnis gyventojų raštingumo lygis turi teigiamos įtakos gyventojų socialiniams rezultatams, jų situacijai darbo rinkoje, o taip pat ir ekonomikai, vertinant vienam gyventojui tenkantį BVP. Taip pat pastebimas teigiamas ryšys tarp darbo produktyvumo (t.y. BVP, tenkančiam 1 darbo valandai) ir to, kiek intensyviai darbo vietoje naudojami skaitymo įgūdžiai. Lygindamas PIAAC ir PISA tyrimų rezultatus, pranešėjas akcentavo, kad turimi duomenys liudija, kad stiprūs rezultatai bendrojo ugdymo mokykloje vėlesnėje perspektyvoje garantuoja stiprius suaugusiųjų rezultatus. Tai labai gerai liudija Suomijos pavyzdys. Kaip iššūkius Lietuvai pranešėjas pripažino būtinybę siekti, kad kuo didesnė dalis gyventojų pasiektų aukščiausius įgūdžių lygius (pvz. Lietuvoje 6,2 proc. suaugusiųjų pasiekė du aukščiausius skaitymo įgūdžių lygius, Lenkijoje – 9,2 proc., Suomijoje – 22 proc.) ir gerinti problemų sprendimo gebėjimų lygį, nes dabar pakankamai didelė dalis suaugusiųjų nesugeba, naudodamiesi informacinėmis technologijomis, atlikti elementarių užduočių. Šioje srityje net ir jaunimo įgūdžiai yra žemesnio lygio, lyginant su bendraamžiais EBPO šalyse. Taip pat akcentuota, kad tik dalis aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų pasiekia aukščiausius įgūdžių lygius. Pavyzdžiui, Suomijoje aukščiausius, 4-5, skaitymo lygius pasiekusiųjų tarpe 36,2 proc. asmenų yra su aukštuoju išsilavinimu, o Lietuvoje ši dalis – tik 11,6 proc. Tyrimas parodė, kad Lietuvoje egzistuoja gana didelė spraga tarp turimų skaitymo įgūdžių ir skaitymo įgūdžių panaudojimo darbo vietoje. EBPO vertinimu, efektyvios darbo organizavimo priemonės: darbas komandoje, mentorystė, darbo rotacija, skatinimas ir lanksčios darbo valandos yra stipriai susiję su įgūdžių naudojimu. Taip pat atkreiptas dėmesys, kad Lietuvos suaugusieji, kurių raštingumo įgūdžiai yra žemiausio lygio, rečiau nei suaugusieji kitose šalyse dalyvauja mokyme, taip pat ir tiesiogiai susijusiame su jų darbu.

PIAAC tyrimas suteikė daug vertingos informacijos apie Lietuvos suaugusiųjų turimus įgūdžius ir kompetencijas. Švietimo ir mokslo ministerijos atstovai numato detaliam pagal įvairius pjūvius išnagrinėti tyrimo duomenis ir juos naudoti plėtojant suaugusiųjų švietimo politiką, peržiūrint valstybinius suaugusiųjų švietimo prioritetus ir planuojant ES paramą suaugusiųjų švietimo ir mokymosi visą gyvenimą iniciatyvoms. Taip pat, remiantis PIAAC rezultatais, numatoma inicijuoti tolesnius tyrimus suaugusiųjų švietimo problematikai nagrinėti.

PIAAC duomenų paskelbimo renginio pranešimai:

[Gintautas Bužinskas „PIAAC rezultatai: Lietuva“](#)

[Thomas Weko „Kodėl turėtų rūpėti įgūdžiai: suaugusiųjų kompetencijų tyrimo rezultatai“ Lietuvos PIAAC rezultatų apžvalga, paskelbta EBPO interneto svetainėje](#)

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS PRANEŠIMAS SPAUDAI „LIETUVA PIRMAKART DALYVAVO SUAUGUSIŲJŲ GEBĖJIMŲ TYRIME“

Lietuva pirmą kartą dalyvavo Tarptautiniame suaugusiųjų gebėjimų tyrime (PIAAC), kuriame įvertintas suaugusiųjų raštingumas, gebėjimas skaičiuoti bei problemų sprendimas informacinių technologijų pagalba 33-ose šalyse. Lietuvoje suaugusiesiems būdingas aukštesnis už vidutinį skaičiavimo ir vidutinis raštingumo gebėjimų lygiai, lyginant su kitų tyrimo dalyvavusių šalių suaugusiaisiais.

„Džiaugiuosi, kad pirmą kartą galime įvertinti suaugusiųjų gebėjimų lygį Lietuvoje ir palyginti jį su kitomis šalimis, – sako švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė. – Turime tyrimo rezultatais pasinaudoti, planuodami ateities darbus, galvodami, ką darysime kitaip, kad Lietuvos suaugusiųjų kompetencijos būtų kuo aukštesnio lygio.“

Pasak ministrės, Lietuva pagal raštingumo ir skaičiavimo lygį atrodo gerai vidutinio lygio atžvilgiu. „Dar geriau atrodo mūsų šalies jaunimas ir tai maloniai nuteikia dažnų nusiskundimų švietimo kokybe kontekste. Be to, galime pasidžiaugti, kad Lietuvai iš esmės nebūdingi skirtumai pagal lytį, taigi netiesiogiai nebūdinga ir švietimo diskriminacija pagal lytį“, – teigia švietimo ir mokslo ministrė.

Kaip pabrėžia ministrė A. Pitrėnienė, labai įdomi tyrimo atskleista tendencija yra ta, kad Lietuvoje yra daug darbuotojų, kurių raštingumo lygis aukštesnis nei reikia darbui atlikti. „Verslo atstovai dažnai kalba apie nepakankamas darbuotojų kompetencijas, tačiau turint galvoje tyrimo išvadas galima būtų tikėtis ir didesnio verslo įnašo, kuriant aukštesnės pridėtinės vertės darbo vietas“, – pažymi švietimo ir mokslo ministrė.

Anot ministrės A. Pitrėnienės, nerimą kelia įžvalgos apie palyginti žemus mūsų suaugusiųjų gebėjimus spręsti problemas aplinkoje, kurioje gausu įvairių technologijų. „Pastarasis ir kiti tyrimo išryškinti probleminiai aspektai turi atsirasti švietimo, žmogiškųjų resursų vystymo politikos darbotvarkėje, ypač planuojant ir įgyvendinant Europos Sąjungos paramos projektus“, – pabrėžia ministrė.

Lietuvos rezultatai Tarptautiniame suaugusiųjų gebėjimų tyrime

Tyrimas rodo, kad Lietuvoje suaugusiesiems, palyginti su suaugusiaisiais iš EBPO tyrime dalyvavusių šalių, būdingas aukštesnis už vidutinį skaičiavimo ir vidutinis raštingumo gebėjimų lygiai. Lietuva yra viena iš dviejų tyrime dalyvavusių šalių, kuriose vyrai ir moterys pasižymi panašiais raštingumo ir skaičiavimo gebėjimų lygiais.

Jauni suaugusieji Lietuvoje pasižymi aukštesniu raštingumo lygiu, palyginti su tyrime dalyvavusių šalių vidurkiu. Lietuvos jaunimo raštingumas yra aukštesnio už vidutinį lygio ir yra panašus kaip ir jų bendraamžių iš Vokietijos ir Naujosios Zelandijos, be to, aukštesnis už jaunimo iš Norvegijos raštingumo lygį ir EBPO šalių vidurkį. Tyrimo dalyvavusiose šalyse aukščiausio lygio gebėjimai būdingi 25–34 metų asmenimis, o Lietuvoje žmonės aukščiausią gebėjimų lygį pasiekia anksčiau – sulaukę 22 metų.

Didelei daliai suaugusiųjų Lietuvoje būdingas žemas problemų sprendimo technologijų pagalba gebėjimų lygis. Suaugusiųjų, neturinčių jokios darbo kompiuteriu patirties arba elementarių darbo kompiuteriu įgūdžių, o taip pat suaugusiųjų, pademonstravusių žemiausią įgūdžių lygį sprendžiant problemas technologijų pagalba, dalis Lietuvoje viršija tyrime dalyvavusių šalių vidurkį.

Lietuva yra viena iš šalių, turinčių daugiausiai darbuotojų, kurių raštingumo lygis aukštesnis, nei reikia darbui atlikti. Suaugusieji Lietuvoje mažiau nei kitų šalių darbuotojai panaudoja savo įgūdžius darbe ir tvirtina, kad jų raštingumo įgūdžiai viršija jų darbo reikalavimus.

Lietuvoje gebėjimų lygio skirtumai, susiję su amžiumi, lytimi, kilme, išsilavinimu ir tėvų išsilavinimu, yra ne tokie dideli kaip daugelyje kitų šalių.

Tyrimas patvirtino glaudų ryšį tarp įgūdžių ir socialinės padėties bei užimtumo. Lietuvoje suaugusieji, pasižymintys žemu raštingumo lygiu, kur kas dažniau nei aukštą raštingumo lygį pasiekę suaugusieji yra linkę nepasitikėti kitais, mano, kad turi mažai įtakos politiniams sprendimams, nedalyvauja savanorių veikloje ir skundžiasi prasta sveikata. Lietuvoje pastebėtas bene stipriausias teigiamas santykis tarp raštingumo ir užimtumo.

Tarptautinis suaugusiųjų gebėjimų tyrimas (PIAAC)

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) nuo 2011 m. atlieka suaugusiųjų įgūdžių tyrimą (angl. Programme for the International Assessment of Adult Competencies, PIAAC), kurio antrajame etape, 2014-2015 m., dalyvavo ir Lietuva.

PIAAC yra laikomas išsamiausiu kada nors vykdytu suaugusiųjų gebėjimų tyrimu, padedančiu susidaryti vaizdą apie suaugusiųjų gebėjimus trijose įgūdžių srityse:

- raštingumas – gebėjimas suvokti rašytinius tekstus ir atitinkamai į juos reaguoti;
- gebėjimas skaičiuoti – gebėjimas atlikti matematinius skaičiavimus ir suprasti matematinės sąvokas;
- problemų sprendimas technologijų pagalba – gebėjimas gauti, interpretuoti ir analizuoti informaciją, rastą, pertvarkytą ir perduodamą skaitmeninėje aplinkoje.

Taip pat tyrimo metu renkama įvairi informacija apie suaugusiųjų išsimokslinimą, darbo pobūdį ir įgūdžius, naudojamus darbe, namuose bei bendruomenėje.

Tarptautiniame suaugusiųjų gebėjimų tyrime dalyvavo 16–65 metų gyventojai iš 33 šalių, iš viso – daugiau nei 216 tūkst. asmenų, Lietuvoje vykdant tyrimą 2014–2015 m. apklausti 5 tūkst. suaugusiųjų.

Švietimo ir mokslo ministerijos
Komunikacijos skyrius
El. paštas info@smm.lt
Tel. +370 5 219 1130